

Rasespesifikk avlsstrategi for Bichon Havanais

Versjon 1
Gyldig t.o.m. 01.07.2020

Norsk Kennel Klub
HUNDEEIERNES ORGANISASJON

NBHK
Norsk Bichon Havanais Klubb

Innhold

Rasespesifikk avlsstrategi for Bichon Havanais	2
Innledning.....	2
Generelt.....	2
Rasens historie; bakgrunn og utvikling.....	2
Overordnet mål for rasen.....	4
Rasens populasjon	5
Populasjonsstørrelse.....	6
Gjennomsnittlig kullstørrelse.....	6
Effektiv populasjonsstørrelse (Ne)	6
Innavlsgrad	6
Bruk av avlsdyr	7
Innhenting av avlsmateriale fra andre land.....	7
Kortsiktige mål	7
Langsiktige mål	7
Tiltak og strategi.....	8
Helse.....	8
Den generelle helsesituasjonen i rasen	8
Forekomst av helseproblemer, sykdommer og defekter.....	9
Forekomst av reproduksjonsproblemer	12
Mål.....	13
Tiltak og strategi.....	13
Bruksegenskaper, Mentalitet og Atferd.....	14
Kortsiktige mål.....	16
Langsiktige mål	16
Tiltak og strategi.....	16
Eksteriør	17
Tolkning av rasestandard	17
Utfordringer	19
Overdrevne eksteriørtrekk.....	19
Mål.....	19
Tiltak	20
Oppsummering	21
Prioritering av viktige mål.....	21
Generelle strategier og tiltak som ikke er nevnt under andre punkter	22
Plan for videre arbeid i klubben.....	22

Rasespesifikk avlsstrategi for Bichon Havanais

Innledning

Utarbeidelsen av dette dokumentet er gjort av Norsk Bichon Havanais Klubb sitt Avlsråd. Avlsrådet bestod ved arbeidets begynnelse av Bente Bjørneset, Lene Heggli og Kim Bellamy. Ved arbeidets slutt bestod Avlsrådet av Bente Bjørneset, Hege Sky Mokkelbost og Kim Bellamy. Populasjonsstatistikken er beregnet av Avlsrådet, basert på data fra Dogweb. Helsestatistikken er hentet fra helseundersøkelser blant eiere og veterinærer, utarbeidet av Avlsrådet i 2012/2013. Helsestatistikk er også hentet fra Agria forsikringsselskap, og vi ønsker å takke dem for all informasjonen de har delt med oss. Informasjon om helse er videre hentet fra attester innsendt til klubben, informasjon på Dogweb, utenlandske raseklubber, og et spørreskjema som ble sendt ut til oppdrettere i forbindelse med utarbeidelse av dette dokumentet. En takk rettes derfor til eiere og oppdrettere som har svart på undersøkelsene våre. Personlige meddelelser fra blant annet øyelysere og andre fagpersoner på NMBU Veterinærhøgskolen har også vært en kilde til informasjon, og vi takker dem for hjelpen. Informasjon om mentalitet og atferd er hentet fra helseundersøkelsene fra 2012/2013, samt spørreskjemaer utsendt til oppdrettere i forbindelse med utarbeidelse av RAS. Under utarbeidelsen av eksteriørdelen av dette dokumentet leste Avlsrådet et betydelig antall utstillingskritikker, hovedsakelig fra de siste 10 årene. Vi har også sett på tilbakemeldinger fra oppdrettere og eksteriørdommere. Vi har til slutt hentet informasjon fra litteratur, blant annet «Bichon Havanais» skrevet av Zoila Portuondo Guerra, til flere deler av dokumentet. Vi ønsker også å takke Eliv Glette for informasjon vi kunne bruke i delen om rasens historie og utvikling i Norge. Dokumentet ble etter ferdigstilling oversendt Styret for endelig godkjenning.

Generelt

Rasens historie; bakgrunn og utvikling

Bichon Havanais kommer fra Cuba og er Cubas nasjonalhund.

Den kommer opprinnelig fra en utdødd rase som ble kalt "Blanquito de la Habana", eller "White Cuban" - Den hvite Cubaner. I Amerika ble rasen kalt "Havana Silk dog". Dette var en krysning mellom Barbet, Malteser og Bolognes. Bichon Havanais er i familie med Malteser, Bolognes, Bichon Frise, Löwchen, Coton De Tuleár. og Russisk Tsvetnaya Bolonka.

I løpet av 15- og 1600-tallet ble mange små hunder, bl.a. Bichoner (Forkortelse av Barbichon som betyr liten Barbet. Barbeten er en fransk vannhundrase), fraktet til Cuba. Noen mener at Havanais kom til Cuba med italienske sjøkapteiner, og at

hundene ble gitt som bestikkelse til velstående cubanske familier, slik at kapteinene kunne få solgt sitt smuglergods. Andre sier at de kom med spanske bosettere og kjøpmenn.

Havanais var overklassens hund, og ble eid av hustruene til velstående kjøpmenn og plantasjeiere. En av de mest kjente oppdretterne på Cuba het Senora Catalina Laza, og var gift med en sukkerbaron. De ble også brukt som sirkushunder pga. sin lærevillighet og ”show-off-natur”. På begynnelsen av 1900-tallet ble plantasjene overtatt av amerikanerne og det cubanske aristokratiet ble erstattet av et borgerskap. Havanais ble en familiehund, og noen av dem ble visstnok også brukt til å passe høns og kyr.

I 1959 overtok Fidel Castro makten på Cuba. Etter revolusjonen flyttet mange velstående cubanere til USA og Costa Rica. Bare tre familier greide å ta med seg hundene sine til Costa Rica. Havanais holdt på å forsvinne helt, men i 1991 ble den Cubanske Habanero klubben etablert av Zoila Portuendo Guerra, og den ble del av den Cubanske kennelklubben. Zoila mener at opprinnelsen til Havanais var en "Malteser" som av Britene ble kalt "The White Cuban", men av resten av Europa ble kalt "Havaneese" fordi den kom fra Havana. Senere ble den også kalt "Havana Silk Dog". Hundene hadde forblitt hvite om det ikke hadde vært for interessen for de fargerike små pudlene som ble populære på 1800 tallet. På slutten av 1800-tallet kom «Blanquito de la Habana» til England. Den ble da krysset med en liten type søramerikansk puddel i ulike farger, og slik oppsto den fargerike rasen Bichon Havanais.

Tidlig på 70-tallet fattet Bert og Dorothy Goodale interesse for rasen. De annonserte etter Havanais med stamtavle, som resulterte i en tisper med 4 døtre og en ung hannhund uten slektskap til tispene. Siden de falt totalt for Havanaisens gemytt og vesen satte de inn en ny annonse i spansk-talende aviser. Ezekiel Barba, en gammel cubaner som hadde flydd under revolusjonen og slått seg ned i Costa Rica, skulle flytte til sin datter i Texas. På grunn av sviktende helse kunne han ikke beholde sine Havanais lengere. Han forærte sine 5 hunder til familien Goodale. Dermed fikk de to blodlinjer til i sin avl. Disse var også meget lik de andre de hadde i gemytt og kropp. Dette ble grunnlaget for rasen vi kjenner i dag. Genpoolen har så blitt utvidet med Havanais fra Russland og Ungarn (fraktet dit fra Cuba i Sovjettiden), og Havanais fra hjemlandet Cuba.

Rasen kom til Norge så sent som i 1989, innført av Eliv Dorthea Glette ved Toy-Fozzie's Kennel. Jabir's Danica Yummi fra Jan og Birte Warming i Danmark, ble innført via karantene i Sverige. Like etter kom Pillowtalk's Diosa fra Monika og Al Moser i Tyskland. Det var ikke lenge til hun skulle ha valper. For sammen med henne i karantenen, var det en hanne fra samme kennel, Pillowtalk's Bolero innkjøpt av Kari Kvalstad, og disse ble foreldre til det første valpekullet i Norge. Siden begge foreldre

var sorte og sort ikke var en tillatt farge på den tiden, ble bare en valp godtatt for avl og utstilling.

Yummi og Diosa var ikke nok til å bygge opp en rase alene. Derfor importerte Glette også Jabir's Danica Izote Insula fra Danmark, og Pillowtalk's Paloma Blanca fra Tyskland, også via karantene i Sverige. Jabir's Danica Yummi ble hele 18 år. I tiden etter årtusenskiftet har rasen eksplodert i antall, og populariteten er stadig økende, spesielt i USA og Nord-Europa. I 1991 ble det registrert 20 hunder i Norge. Det er fram til i 2014 registrert 2641 Bichon Havanais i Norsk Kennel Klub.

Rasestandarden har forandret seg de siste årene.

Før 1994 var helt sort pels ikke en godkjent farge. Det var et felles ønske fra flere land å endre dette, og de søkte til den cubanske klubben om å få sort godkjent.

I 2010 ble standard endret fra at kun brune hunder kunne ha brun snute, lepper og øyerand, til at både sort og brun pigmentering er godkjent for alle pelsfarger. Denne søknaden kom fra Sverige til den Cubanske klubben.

Rasen er flere ganger kåret til en av de aller friskeste rasene, med høyest levealder og færrest veterinærbesøk. Forventet levealder er 14-15 år.

Bichon Havanais gikk ut av Norsk Miniatyr Hund Klubb i 2010 og startet egen klubb, NBHK.

www.nbhk.info

Facebook: Norsk Bichon Havanais Klubb.

Overordnet mål for rasen

Bichon Havanais skal være en sunt konstruert hund med generelt god helse og høy levealder. Den skal ha et sosialt, selvsikkert og vennlig gemytt, helt uten tegn til unormal aggressivitet eller skyhet. De opprinnelige rasetypiske eksteriørtrekkene til den rufsete og sjarmerende overklassehunden fra Cuba skal bevares. Hundene skal leve et langt og lykkelig liv, til glede for seg selv og sin familie.

Rasens populasjon

Tabellen viser antall registrerte hunder, antall kull, antall importere, gjennomsnittlig kullstørrelse og gjennomsnittlig innavlsgrad siden rasen ble introdusert på slutten av 80-tallet. *Dogweb skiller ikke mellom importere og kull med en valp. Kullstørrelse er derfor ikke regnet ut her.

År	Antall reg	Antall kull	Antall imp	Gj. Kullstrl	Gj. innavlsgrad
2013	434	86	8	5	0,79
2012	407	99	17	3,9	1,22
2011	430	92	21	4,4	0,98
2010	403	88	29	4,3	1,33
2009	292	82	24	3,3	1,39
2008	200	49	34	3,4	2,29
2007	169	50	43	2,5	3,06
2006	112	34	22	2,6	3,45
2005	119	30	19	3,3	2,96
2004	75	23	15	2,6	4,35
2003	71	23	3	2,6	2,92
2002	66	15	5	4,1	
2001	48	9	2	5,1	
2000	37	15	2	2,3	
1999	30	6	5	4,1	
1998	23	7	2	3	
1997	36	9	*	*	
1996	28	9	*	*	
1995	33	8	*	*	
1994	27	9	*	*	
1993	39	9	*	*	
1992	29	13	*	*	
1991	20	10	*	*	
1990	10	2	*	*	
1989	8	1	*	*	

Populasjonsstørrelse

Antall registrerte hunder per år har økt betraktelig siden midten av 2000-tallet. En økt populasjonsstørrelse er positivt fordi det har redusert problemene med innavl og lav effektiv populasjonsstørrelse som vi hadde tidligere. Samtidig må vi være klar over at stor popularitet potensielt kan føre til mer useriøs avl. Forhåpentligvis vil denne faktoren mer enn oppveies av bedre muligheter for seleksjon av gode avlsdyr, og større genetisk heterogenitet.

Gjennomsnittlig kullstørrelse

Gjennomsnittlig kullstørrelse varierer mye fra år til år, men vi ser ingen tendens til at kullstørrelsen er betydelig større eller mindre i dag enn for ti år siden. Gjennomsnittlig kullstørrelse ligger på 3,5 valper.

Effektiv populasjonsstørrelse (N_e)

	Hanner	Tisper	N_e
2012-2014	132	186	303,8
2009-2011	109	177	269,8
2006-2008	61	91	146,1
2003-2005	40	50	88,9
2000-2002	18	23	40,4
1997-1999	13	19	30,9
1994-1996	13*	16*	28,7*
1991-1993	15*	19*	33,5*
1988-1990	6*	6*	12*

*overestimert fordi Dogweb ikke skiller på importerte og norskfødte kull.

Effektiv populasjonsstørrelse er beregnet med formelen $N_e = 4 * N_f * N_m / (N_f + N_m)$, basert på et 3 års generasjonsintervall. Populasjonsstørrelsen har vært bærekraftig siden midten av 2000-tallet. N_e har gått opp de siste årene, både på grunn av en generelt større populasjon, og fordi hvert individ i snitt får færre avkom. Dette representerer en svært positiv utvikling for rasen.

Innavlsgrad

Innavlsgraden har gått ned de siste ti årene, takket være en mye større populasjon. Dette er en positiv utvikling.

Bruk av avlsdyr

5%-regelen tilsvarer i dag omtrent 100 avkom. Hos tallmessig store raser snakker man om en 2%-regel, noe som vil tilsvare ca. 40 avkom. I og med at bichon havanais befinner seg tallmessig midt mellom en liten og en stor rase kan det diskuteres hvilken av disse grensene vi bør forholde oss til.

Heldigvis har svært få hannhunder i nærheten av så mange avkom. Kun seks hunder har over 50 avkom, noe som er svært positivt, og viser at oppdrettere tar ansvar for å unngå matadoravl. Dessverre er det kun en av disse seks hundene som er helseundersøkt i henhold til retningslinjene, og to av dem er aldri eksteriørbedømt. Totalt sett må likevel situasjonen betegnes som positiv.

Innhenting av avlsmateriale fra andre land

Det har siden rasen ble introdusert I 1989 vært en jevn import av nytt avlsmateriale, noe som vurderes som svært positivt. Dette har bidratt til at den effektive populasjonsstørrelsen har gått opp, og gjennomsnittlig innavlsgrad har gått ned. Et potensielt problem er at endel av hannhundene som får flest avkom i dag, er importerer som ikke alltid er helsetestet etter anbefalingene, eller stilt ut. Endel av dem er også i slekt med hverandre. Det er positivt at det importeres nytt avlsmateriale, men det er ønskelig at disse helsetestes grundig og brukes forsiktig de første leveårene slik at man får gjort avkomsgranskning før deres gener spres i populasjonen i veldig stor grad.

Kortsiktige mål

- Matadoravl skal unngås. Ingen hannhund bør få mer enn 50 avkom (tilsvarende 2,5%)
- De hannhundene som brukes mest skal være grundig helsetestet, og ha god generell helse. De skal ha utmerket gemytt, og de skal være eksteriørbedømt med gode resultater.
- NKKs regler for maksimal innavlsgrad skal ikke overskrides. Antall kull med innavlsgrad i øvre sjikt av disse grensene skal være svært lavt. Målet er at de aller fleste kull har så lav innavlsgrad som mulig.

Langsiktige mål

- Gjennomsnittlig innavlsgrad bør ligge på under 1%.

- Det er ønskelig at de hannhundene som benyttes i avl virkelig tilhører den bedre halvdel av populasjonen. Flere gode ”familiehunder” bør brukes, og de hannhundene som brukes mye, skal brukes fordi de virkelig har høy avlsverdi i form av god helse, sosialt og utadvendt gemytt, godt eksteriør og gode avkom å vise til.
- Det bør fortsatt skje jevn og fornuftig import av nytt avlsmateriale.

Tiltak og strategi

- Det bør fortsatt skje en jevn import av avlsmateriale. Det stilles samme krav til importerte som til norske avlshunder.
- Vi vil undersøke muligheten for å begrense hvor mange avkom en hannhund kan ha registrert etter seg i NKK, før ytterligere parringer må godkjennes av raseklubben.
- Det lages hannhundlister som gjør det lettere for tisperiere å finne frem til godkjente hannhunder.
- På alle rasespesialer skal det være mulig å få eksteriørbedømt kortklippede hunder slik at det blir enklere å få godkjente gode «familiehunder» for avl. Det skal være den autoriserte dommeren som bedømmer de kortklippede. Det skal skrives en utfyllende kritikk.
- Det må oppfordres til å bruke hannhundene forsiktig de første leveårene, frem til man kan vurdere avkom fra tidlige kull. Dette gjelder særlig importerte fra ukjente linjer.

Helse

Den generelle helsesituasjonen i rasen

Den generelle helsesituasjonen i rasen er god. Informasjon fra Agria viser at Bicon Havanais har betydelig lavere risiko for død (relativ risiko 0,3), og betydelig færre veterinærbesøk (relativ risiko 0,76), per år, enn andre hunderaser. I vår helseundersøkelse fra 2012/2013 svarte 75,2% av eiere at de vurderte hundens generelle helse som ”meget god”, og 20,8% svarte at de mente hunden deres hadde ”god” generell helse. Ingen svarte at hunden hadde ”dårlig” eller ”svært dårlig” generell helse.

Historie

Vi har lite historisk informasjon om helsesituasjonen i rasen. Øyelysningsattester er den eneste godt dokumenterte helseinformasjonen vi har som strekker seg en del tilbake i tid, men frem til midten av 2000-tallet er det kun et fåtall hunder som er øyelyst årlig, samt at man før dette tidspunkt antageligvis ikke plukket opp alle de diagnoser vi bruker i dag.

I spørreskjemaer sendt ut til klubbens oppdrettere i forbindelse med utarbeidelsen av dette dokumentet sitter vi igjen med et inntrykk av at de fleste oppdrettere som har holdt på en stund mener at helsesituasjonen ikke er betydelig bedre eller verre enn den var for ti til tyve år siden. Kun sporadiske tilfeller av sykdom forekommer.

Forekomst av helseproblemer, sykdommer og defekter

Screeningundersøkelser

Tradisjonelt har øyelysning vært den eneste screeningundersøkelsen for rasen. I dag er det krav om øyelysning og kneleddsundersøkelse for formidling av valper gjennom raseklubben. Kneleddsundersøkelse gjøres én gang etter at hunden har fylt ett år. Fra og med høsten 2014 kreves det at nye attester skrives av en NKK-godkjent veterinær, og at resultatet registreres på Dogweb. Attester fra eldre hunder som allerede er registrert i klubbens arkiv godkjennes fortsatt. Øyelysning gjøres årlig; første gang ved ett års alder. Raseklubben oppfordrer til, og registrerer, resultater av hjerteundersøkelse ved auskultasjon (veterinæren lytter på hjertet med stetoskop), men det er ikke et absolutt krav for formidling av valper. Det er per i dag ingen helsekrav for registrering av Bichon Havanais i NKK.

Øyelysning

Frem til midten av 2000-tallet var det ingen Havanais som hadde anmerkninger på øyelysningsattestene, men det var også så få hunder som ble øyelyst årlig at man ikke kan si med sikkerhet at utvalget var representativt. Samtidig var det antageligvis en del anmerkninger som ikke ble notert tidligere. Etter 2006 har det vært sporadiske tilfeller av distichiasis, katarakt, persisterende pupillmembran (PPM), retinal dysplasi og progressiv retinal atrofi (PRA). I følge tall fra Agria forekommer øyesykdom omtrent like ofte hos Bichon Havanais som hos gjennomsnittshunden.

Distichiasis/feilstilte øyehår: Vi har sett en økning av denne anmerkningen de siste fem årene. Det er mulig at noe av økningen kan tilskrives at øyelysere har blitt flinkere til å notere diagnosen, men at det også har skjedd en reell økning i forekomst er utvilsomt. De siste fem årene har omtrent 10% av øyelysningsattestene hatt anmerkning for distichiasis. Klinisk betydning er usikker, og varierer antageligvis mye med alvorlighetsgrad.

Katarakt: Katarakt forekommer sporadisk hos rasen, og hadde en topp på 6,5% i 2010. Forekomsten har etter det sunket. Fordi det er så få hunder det er snakk om er det vanskelig å vite om svingningene vi ser i statistikken er reelle, eller kun representerer tilfeldige svingninger. Katarakt kan ha stor klinisk betydning.

PPM og retinal dysplasi: Forekommer sjelden og har liten klinisk betydning i milde tilfeller.

PRA: Kan ha stor klinisk betydning, men forekommer svært sjelden. De to tilfellene av PRA som har vært sett hos rasen var hos hunder som var i slekt med hverandre.

År	Und. totalt	Antall gamle	Antall ECVO	Distichiasis/ feilstilte øyehår	Katarakt	PPM	PRA	RD	Annet	% Distichiasis	% Katarakt	% PPM
2013	118	0	118	15	4					13	3,4	0
2012	140	0	140	16	4	6	1	2	2	11	2,9	4,3
2011	162	0	162	13	8	2		1	1	8	4,9	1,2
2010	107	0	107	14	7	1	1	1		13	6,5	0,9
2009	86	0	86	3	5	2				3	5,8	2,3
2008	50	0	50	2	1			2		4	2,0	0
2007	62	0	62	3	1					5	1,6	0
2006	38	0	38	1						3	0	0
2005	16	12	4							0	0	0
2004	32	32	0							0	0	0
2003	19	18	1							0	0	0
2002	17	17	0							0	0	0
2001	13	13	0							0	0	0
2000	10	10	0							0	0	0
1999	7	7	0							0	0	0
1998	4	4	0							0	0	0
1997	6	6	0							0	0	0
1996	4	4	0							0	0	0

Figuren viser antall hunder øyeundersøkt per år, og forekomst av øyesykdom. Ingen dyr er øyeundersøkt før 1996.

Kneleddsundersøkelse

Palpatorisk undersøkelse av kneleddene med tanke på patellaluksasjon er obligatorisk for å få formidlet valper gjennom raseklubben. Selv om klubben lenge har etterspurt og arkivert patellaattester, har en del oppdrettere ikke benyttet seg av valpeformidlingen og dermed heller ikke sendt inn patellaattester. Dessverre har alt for få sendt inn attester utenom formidlingen. Fordi det har vært valgfritt å sende inn

attestene, samt at innsendte attester tidligere ble publisert i medlemsbladet, kan vi ikke se bort ifra at de attestene klubben besitter er et selektert utvalg, og at forekomsten av patellaluksasjon er et større problem enn det disse attestene gir inntrykk av. Per i dag besitter klubben kun én attest med diagnosen patellaluksasjon. I helseundersøkelsen fra 2012/2013 svarte imidlertid 11,5% av eiere at hunden hadde fått påvist patellaluksasjon. De fleste tilfellene er lavgradige med lite symptomer, mens et fåtall har hatt alvorligere grader som har krevd operasjon. Tall fra Agria viser at Bichon Havanais har 6,5 ganger så stor sannsynlighet for å besøke veterinæren med et kneledds-/patellaproblem, som gjennomsnittshunden.

Auskultasjon av hjerte

De siste par årene har klubben registrert resultater fra hjerteundersøkelse ved auskultasjon. Undersøkelsen har ikke vært obligatorisk for formidling av valper, men retningslinjene for avl sier per i dag at hunder med bilyd på hjertet ikke skal benyttes i avl. Noe av bakgrunnen for at klubben i sin tid begynte å registrere resultater var at noen Havanais i Sverige fikk påvist bilyd på hjertet. Da vi verken gjennom innsendt materiale til klubben eller gjennom helseundersøkelser har dokumentasjon på at hjertesykdom er et utbredt problem på rasen, har Avlsrådet så langt ikke ment at det er grunnlag for å gjøre hjerteauskultasjon til et absolutt krav. I helseundersøkelsen fra 2012/2013 svarte 1,4% at hunden hadde fått påvist bilyd på hjertet (alder: under ett år til fem år ved første påvisning). I helseundersøkelsen blant veterinærer fra samme tidsrom svarte drøyt 70% at de ikke hadde sett noen Havanais med hjertesykdom, men henholdsvis 15% og 10% svarte at de hadde sett enkelte eller en del Havanais med hjertesykdom på klinikken sin. I følge Agrias tall er hjertesykdom generelt, så vidt hyppigere forekommende hos Havanais enn hos gjennomsnittshunden. Forekomsten av enkelte hjertefeil forekommer derimot opptil åtte ganger så hyppig hos Havanais som hos gjennomsnittshunden. Da det ikke var spesifisert hvilke lidelser det var snakk om kan man ikke utelukke at det er snakk om relativt sjeldne sykdommer og at enkeltdyr kan ha mye å si for statistikken, selv om problemet ikke egentlig er særlig utbredt. Sannsynligheten for at en Havanais dør av hjertesykdom er i følge Agria betydelig lavere (omtrent 1/3), enn for gjennomsnittshunden. Ingen oppdrettere har gjennom spørreundersøkelser i forbindelse med utarbeidelsen av dette dokumentet, trukket frem hjertesykdom som et viktig problem.

Andre lidelser

Rennende øyne: 20,4% av eiere oppga i helseundersøkelsen 2012/2013 at hunden deres hadde rennende øyne. Også i veterinærundersøkelsen fra samme tidsrom ble rennende øyne trukket frem som et hyppig forekommende problem. Klubben mottar relativt ofte spørsmål fra eiere om hva som kan gjøres med problemet. Årsaksforholdene er ikke helt klarlagt, og er helt klart varierende. Distichiasis, pels som legger seg på øyet, uheldige anatomiske forhold i hode/øye/øyelokk, allergi, og problemer med tårekanalene er sannsynlige årsaker.

Chondrodysplasi og Short Ulna: Det har vært mye fokus på dvergvekst i utenlandske raseklubber, blant annet i USA. På havanaisforum i Norge har også problemet vært diskutert. Klubben sitter på veterinærjournaler fra to norske hunder som har fått påvist lidelsen. I spørreundersøkelsen fra 2012/2013 har kun en eier svart at hunden har fått påvist lidelsen. En relativt hyppig forekomst av utstillingskritikker som beskriver ”ikke parallelle frembein” kan muligens indikere at problemet er vanligere enn tidligere antatt, også i Norge. Mer informasjon er nødvendig.

Allergi: I spørreundersøkelsen fra 2012/2013 svarte 2,8% av eiere at hunden deres hadde allergi. Fordelingen var 60/40 mellom henholdsvis forallergi og miljøallergi. 5,9% av eiere rapporterer at hunden har ørebetennelse en gang i året eller oftere, noe som kan indikere allergi. I veterinærundersøkelsen fra samme tidsrom trekker også veterinærer frem allergi som et mulig problem hos rasen. Et par oppdrettere har i RAS-undersøkelsen svart at de mener allergi kan være et underdiagnostisert problem på rasen. Informasjon fra Agria indikerer at hudproblemer er sjeldnere forekommende hos Havanais enn hos gjennomsnittshunden. Mer informasjon er nødvendig.

Legg Calve Perthes: Lidelsen nevnes som et mulig problem på rasen hos utenlandske raseklubber. Vi har ingen indikasjon på at det er et viktig problem i Norge.

Cherry Eye: Forekommer sporadisk, og må kunne sies å ha en viss klinisk betydning, da operasjon ofte er nødvendig. Avlsrådet har foreløpig ikke utarbeidet retningslinjer for avl på hunder med lidelsen.

Forekomst av reproduksjonsproblemer

Helseundersøkelsen blant Havanais-eiere fra 2012/2013 indikerer at rasen har lite problemer med fruktbarhet, kryptorkisme, fødselsvansker og dårlige morsegenskaper. Resultatene fra undersøkelsen har noe begrenset verdi siden det ikke er selektert for hunder som faktisk har fått valper, og heller ikke er inndelt i kjønn. Veterinærundersøkelsen fra samme tidsrom tyder ikke på store reproduksjons- eller fødselsproblemer. Tall fra Agria sier at Bichon Havanais har redusert risiko for sykdom i reproduksjonsorganene i forhold til gjennomsnittshunden, men økt risiko for fødselsproblemer og keisersnitt. Avlsrådet sitter ikke med inntrykk av at fruktbarhetsproblemer eller fødselsvansker er et stort problem på rasen, selv om det selvfølgelig forekommer sporadisk.

Tall fra helseundersøkelsen 2012/2013. Ikke selektert for hunder som har avkom, eller kjønn.

Kryptorkisme	1,4%
Fødselsproblemer	2,4%
Impotentia coeundi	0,5%
Impotentia generandi	1,4%
Dårlige morsegenskaper	0,5%
Hypokalsemi	0,9%
Mastitt	0,9%

Mål

- Å holde forekomsten av øyesykdom på dagens nivå eller lavere.
- At 10% av kullene i 2015 er etter foreldre med fri patellastatus, registrert på Dogweb.
- At 30% av kullene i 2016 er etter foreldre med fri patellastatus, registrert på Dogweb.
- At 50% av kullene i 2017 er etter foreldre med fri patellastatus, registrert på Dogweb.
- På lang sikt er det et mål at kneleddsundersøkelse og øyelysning blir et krav for å få registrert Havanais-valper i Norsk Kennel Klub.
- Å holde forekomsten av hjertesykdom på dagens nivå eller lavere.
- Å få bedre oversikt over hvorvidt allergi er et problem på rasen, samt å holde forekomsten så lav som overhodet mulig.
- Å bedre kartlegge årsakene til rennende øyne hos rasen, samt redusere forekomsten av rennende øyne på lang sikt.
- Å skaffe oss bedre oversikt over helsesituasjonen i rasen.

Tiltak og strategi

- Fra og med høsten 2014 kreves det at alle nye patellaattester skrives av en NKK-godkjent veterinær, og at resultatet registreres på Dogweb. Hunder som allerede har kjent status registrert i klubbens patellaregister godkjennes fortsatt, men nye attester registreres ikke. Kravet om at begge foreldre skal ha fri status blir stående. Sunne knær skal prioriteres i avlsarbeidet.

- Årsaksforholdet bak rennende øyne forsøkes kartlagt ved hjelp av en mini-spørreundersøkelse i løpet av 2015.
- Kravet om at hunder med distichiasis pares med en hund fri for sykdommen opprettholdes. Det er viktig å fokusere på å avle på klinisk friske hunder, altså skal hunder som har alvorlig grad av feilstilte øyehår som gir dem plager i hverdagen, utelukkes fra avl. Samtidig må man unngå for stort fokus på lidelsen, ettersom den i de aller fleste tilfeller, hos denne rasen, har liten eller ingen klinisk betydning. Overdrevent fokus kan bidra til for sterk seleksjon, noe som igjen gir redusert mulighet til å selektere for andre, viktigere egenskaper.
- Avlsrådet skal i løpet av 2015 innhente informasjon om «Cherry Eye», og utarbeide retningslinjer for avl mhp. denne lidelsen.
- Raseklubben skal innen slutten av første halvår 2016, utarbeide et informasjonsskriv om dårlige fronter. Avlsrådet bør på lang sikt utarbeide retningslinjer for hvordan problemet kan håndteres gjennom avlsarbeidet.
- Det gjennomføres i løpet av 2015 en «Hund og helse»-undersøkelse i samarbeid med NMBU veterinærhøgskolen.
- I løpet av høsten 2014 gjennomføres det en opprydning på raseklubbens hjemmeside, slik at kun oppdrettere som har forpliktet seg til å følge klubbens retningslinjer for avl får stå med link på siden.
- Avlsrådet skal gjennom klubbens hjemmeside oppfordre eiere til å rapportere relevant helseinformasjon til klubben.

Bruksegenskaper, Mentalitet og Atferd

Bruksegenskaper, mentalitet og atferd vil for denne rasen bli diskutert under ett, siden Bichon Havanais er en ren selskaps hund. Havanaisens bruksegenskap er å gi selskap og glede for sin eier og andre mennesker, og fungere godt i samfunnet.

Hva vi ønsker

Rasestandarden beskriver Havanais slik:

”Usedvanlig livlig og oppvakt, lett å trene som vakthund. Hengiven, lekelysten, sjarmerende, litt av en klovn. Elsker barn og kan leke med dem i timevis.”

Zoila Portuondo Guerra, en velkjent cubansk oppdretter og forfatter av boken “Bichon Havanais”, beskriver Havanaisens temperament slik

“The temperament of the Bichon Havanese plays a decisive role in its form. These dogs should be neither timid nor aggressive. By character, the breed is lively, intelligent and up to any situation. It shows no cowardice, in spite of its size. (...) It gets along well with others of the same breed and even other breeds; for, although the Bichon Havanese is somewhat dominant, it’s not a quarrelsome dog. “

Et sosialt og utadvendt gemytt er altså avgjørende for riktig rasetype hos Havanais, og trekkes av mange oppdrettere og eiere frem som dens aller viktigste egenskap. Alvorlige atferdsproblemer forekommer svært sjelden hos denne rasen, og i spørreskjemaer sendt ut til oppdrettere i forbindelse med utarbeidelsen av dette dokumentet, sier de aller fleste at gemyttet til rasen er en meget bra. Mindre alvorlige atferdsproblemer som moderat nervøsitet og skyhet representerer likevel alvorlige avvik fra rasestandard, og kan også være til frustrasjon for hund og eier.

Situasjonen i dag

I spørreundersøkelsen blant eiere fra 2012/2013 svarte 71,7% av eiere at de vurderte hundens gemytt som “Meget Godt”, mens 22,1% svarte at gemyttet var “godt”. Tilsammen 1,3% svarte at hunden hadde “Litt dårlig” eller “Dårlig” gemytt.

I samme undersøkelse ble eiere spurt om de vurderte hunden sin som modig eller nervøs. 31% svarte at hunden var “Litt modig” eller “Veldig modig”. 18,6% svarte at hunden var “Litt nervøs” eller “Veldig nervøs”. Avlsrådet mener at 18,6% nervøse hunder er for høyt, og at det representerer betydelige avvik fra rasestandard.

Aggresjon er ikke et stort problem hos rasen. Andelen hunder som aldri viser unormal/uønsket aggresjon mot andre hunder eller mennesker er henholdsvis 86,3% og 92,9%, i følge undersøkelsen. Andelen hunder som viser hyppig eller alvorlig aggresjon mot andre hunder eller mennesker ligger på omtrent 1%.

En del av hundeaggresjonen som forekommer hos rasen, kan være knyttet til seksuell motivasjon, ettersom rasen er kjent for å ha ganske sterke seksualdrifter. Den kan også være knyttet til frykt for andre hunder.

Noen av tilfellene av menneskeaggresjon kan være knyttet til pelsstell, dersom hunden ikke blir vant med pelsstell tidlig nok.

Nervøse individer kan også reagere med aggresjon i en presset situasjon, men det er sjelden. Avlsrådets erfaring er at nervøse Havanais har lavt forsvar.

Veldig dominante individer kan i enkelte tilfeller «herse» litt med en ettergivende eier, men også her er det svært uvanlig at de går lenger enn å knurre eller bjeffe.

Ingen norske Havanais er, så vidt Avlsrådet vet, mentaltestet. En håndfull Havanais er testet i Sverige.

Noen få Havanais har deltatt i lydighetskonkurranser og freestyle. Rasen er rask og lettlært, og burde kunne brukes i hundesport (annet enn utstilling) i større grad enn det den gjør i dag.

Kortsiktige mål

- At flere Havanais blir mentaltestet.
- At flere Havanais deltar i hundesport, utover utstilling.
- At alle Havanais skal håndtere pelsstell uten å vise aggresjon.

Langsiktige mål

- Å redusere andelen nervøse individer til maks 10% innen 2025.
- Større bevissthet rundt mentalitet i avlsarbeidet.
- At et «godt gemytt» fortsatt skal være en av rasens fremste egenskaper og kjennetegn.

Tiltak og strategi

- Fremheve resultater fra lydighet, agility, freestyle og andre hundesporter gjennom klubbens hjemmeside og medlemsblad.
- Fremheve resultater fra mentaltester gjennom klubbens hjemmeside og medlemsblad.
- Vurdere muligheten for at NBHK arrangerer en mentaltestdag for klubbens medlemmer til subsidiert pris.
- Høsten 2014 starter et forskningsprosjekt på NMBU Veterinærhøgskolen, «A study of candidate genes for anxiety in the Havanese breed», der formålet er å lete etter genetiske markører som er assosiert med angst hos Havanais. Prosjektet er en kasus-kontroll-studie, der man skal undersøke noen aktuelle kandidatgener, og om allelfrekvensen for disse er signifikant forskjellig hos modige Havanais, og mer engstelige individer. Forskningsprosjektet skal promoveres gjennom klubbens hjemmeside og medlemsblad. Klubbens

medlemmer bør bidra ved å gi blodprøver fra sine hunder.

- Oppdrettere skal venne valper til pelsstell og håndtering, og understreke for valpekjøpere hvor viktig det er at de følger opp dette.
- Oppdrettere bør oppfordre alle valpekjøpere til å gå på valpekurs med hunden.
- Temperament skal vektlegges i avlsarbeidet, og svært engstelige individer må utelukkes fra avl.
- Gjennom dommerkonferanser skal dommere oppfordres til å notere det i kritikken dersom hunden virker nervøs i ringen. Et rasetypisk gemytt skal tillegges stor vekt i bedømmingen, ettersom det er en essensiell del av rasetyperen.

Eksteriør

Oppdrettere er generelt flinke til å stille ut hundene sine, og rasen har ofte mange påmeldte i forhold til andre raser på utstillinger. Fortsatt er det relativt sjelden at Havanais plasserer seg i gruppen eller Best in Show-ringen på større utstillinger. Noe av grunnen til det kan være at rasen fortsatt er litt ukjent for en del dommere, og at det er relativt stor heterogenitet i eksteriøret til Havanais. Zoila Portuondo Guerra skal i 1999 ha uttalt at *"the search for homogeneity and type correction is the main task and the most important challenge for breeders today."* Selv om det er lenge siden dette ble skrevet, kan det nok stemme godt for rasen i dag også. Dette bekreftes også av til dels sprikende og motstridende svar i eksteriørdelen av spørreskjemaene som ble sendt ut til oppdrettere i forbindelse med utarbeidelsen av dette dokumentet. Det er tydeligvis noen uenigheter om hvordan rasestandard skal tolkes.

Tolkning av rasestandard

Endel av uenighetene i tolkningen av standard går på pelstype, størrelse, og proporsjoner i hode og kropp. Rasestandard beskriver egentlig disse punktene ganske konkret.

Pels

"...med lang, bløt pels som foretrekkes bølget....Underullen ikke særlig utviklet og kan mangle helt. Dekkpelsen meget lang (12-18 cm hos voksne), bløt, flat eller bølget, og kan danne krøller."

Kommentar: Rasestandard er ganske romslig når det gjelder pelskvalitet, og både flat, bølget og krøllete pels godtas. Det understrekes likevel tydelig at en bølget pels er

foretrukket. Hunden skal i følge standard ikke ha for mye underull. Noe forvirring har nok oppstått her som følge av at den amerikanske standarden sier at mangel på underull er en feil. Det er viktig at vi forholder oss til vår egen standard. Dekkpelsen omtales som "Meget lang", men det spesifiseres videre at den vanligvis er 12-18cm hos voksne, noe som i dag nok ikke ville regnes som meget lang. Akkurat hvor lang en ideell pels skal være er umulig å si sikkert, men man skal være forsiktig med å si at bare fordi en lang pels er ønskelig, er en enda lenger pels enda bedre. Til syvende å sist er det viktig å huske at så lenge pelsen er tilfredsstillende og velstelt, er det viktigste tross alt det som finnes under pelsen, slik Zoila Portuondo Guerra beskriver det her:

"There is no doubt that its coat is one of the distinctive and beautifying traits of this breed, but at the time of breeding and judging the BH we cannot forget that it is structure that determines the quality, dressed with an adequate coat."

Størrelse

"Mankehøyde: 23-27 cm, \pm 2 cm."

Kommentar: Selv om det er et ganske stort sprik i størrelsene som godtas i standard, og mange kanskje har personlige preferanser for hvor på denne skalaen de foretrekker at hundene ligger, er det viktig å huske at store og små individer er like korrekte ifølge standard så lenge de er innenfor disse målene.

Proporsjoner, hode

"Snutelengde (nesebrusk til stopp) er lik avstanden fra stopp til nakkeknøl."

Kommentar: Kun de mer langsnutede individene innen rasen passer til denne beskrivelsen. En snute som er betydelig kortere enn resten av hodet, må betraktes som en svakhet, på linje med andre eksteriørfeil.

Proporsjoner, kropp

"Kroppslengden (målt fra brystbenspiss til sittebensknuten) : mankehøyden = 4:3."

Kommentar: Dette punktet er gjenstand for stor uenighet og diskusjon, og vi ser også endel variasjon i proporsjonene på hunder i utstillingsringen. Egentlig burde disse uenighetene være helt unødvendige, da standard tydelig beskriver de ideelle proporsjonene. Under har vi laget en tabell over forhold mellom mankehøyde og lengde fra brystbenspiss til hale (Merk at "rygg lengden" måles fra helt foran på brystet til halefestet, ikke bare selve ryggen):

Høyde	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Lengde	28	29	31	32	33	35	36	37	39

Utfordringer

Fra gjennomgang av en rekke utstillingskritikker, samt spørreskjemaer fra oppdrettere og uttalelser fra dommere, har følgende eksteriørfeil blitt trukket frem som hyppig forekommende:

- Små hoder med kort snuteparti
- Ikke-parallele frambein/fransk beinstilling/Rokokko-front og/eller utvridde poter
- Fremskutt skulder
- For store hunder
- Rennende øyne
- For lavt eller høyt båret hale

Til gjengjeld mener mange oppdrettere at blant annet pelsene har blitt bedre enn de var tidligere.

Overdrevne eksteriørtrekk

Rasestandard beskriver en sunn hund med en moderat og funksjonell anatomi og vi kan ikke se at eksteriørbeskrivelser i rasestandard kan stå i fare for å mistolkes eller overdrides slik at det medfører risiko for helseplager hos hunden. Pelsen bør dog ikke bli overdrevent lang.

Mål

- Hundene bør på sikt bli noe mer homogene eksteriørmessig ved at oppdrettere i større grad blir enige om hvordan standarden skal tolkes. Avlsmessig fremgang avhenger av at alle arbeider mot samme mål.
- Andelen hunder som har små hoder med veldig korte snutpartier og runde øyne bør reduseres.

- Andelen hunder som har lett buede frambein bør reduseres. Hunder med veldig buede frambein må være så lav som mulig, og slike hunder må ikke premieres på utstilling eller brukes i avl.
- Flere hunder skal ha funksjonell vinkling og effektive bevegelser.
- Andelen hunder som er over eller under rasestandard størrelsesmessig bør være så lav som mulig.
- Rennende øyne er ikke ønskelig, og det er et mål å redusere forekomsten på lang sikt.

Tiltak

- Oppdrettere må sette seg godt inn i rasestandard og forholde seg til denne.
- Raseklubben bør i større grad kommunisere med dommere om hvordan rasestandard skal tolkes, og hvordan hundene bør bedømmes.
- Oppdrettere bør måle snutelengde og skallelengde på hundene sine. Hunder som har små hoder med kort snuteparti og/eller runde øyne, må pares med en hund som ikke har samme svakhet.
- Oppdrettere bør måle skulderhøyde og rygg lengde på hundene sine. Hunder som er for lange eller korte i kroppen må pares med en hund som har riktige proporsjoner.
- Hunder som har rennende øyne må pares med en hund som ikke har rennende øyne. Hunder som har meget rennende øyne bør vurderes utelukket fra avl, da det kan være et helsemessig problem så vel som et eksteriørmessig problem. Rennende øyne må trekke ned på utstilling.
- Hunder som har svakt buede frambein må pares med en hund med helt parallelle frambein. Hunder med veldig buede frambein må utelukkes fra avl. Rette frambein må vektlegges i eksteriørbedømmingen.
- Sunne bevegelser og god vinkling bør vektlegges ved valg av valper for videre avl, da dette faktisk er blant egenskapene det er mulig å bedømme også hos unge valper.

Oppsummering

Prioritering av viktige mål

Følgende mål skal prioriteres i ekstra stor grad:

- **Matadoravl skal unngås.** Vi befinner oss i dag i en veldig heldig situasjon i forhold til de fleste andre raser. Bichon Havanais er generelt en sunn og frisk rase med godt gemytt. For å bevare rasens sunnhet for fremtiden er det viktig at ikke enkelte avlsdyr får for mange avkom på kort tid. Forsiktig bruk av avlsdyr og kontinuerlig avkomsgranskning er viktig for å sørge for at potensielle problemer oppdages før de spres i populasjonen i veldig stor grad.
- **Så mange hunder som mulig skal patellaundersøkes, og resultatene skal registreres på Dogweb.** Patellaluksasjon er muligens den sykdommen som har mest å si for rasen i dag, i og med at den forekommer relativt hyppig, og kan ha noe klinisk betydning for hunden (stor klinisk betydning i alvorlige tilfeller). Den nye registreringen av kneleddsresultater på Dogweb vil gi oss en mye bedre oversikt over situasjonen i rasen, og mulighet til å aktivt gå inn for å redusere forekomsten i større grad enn vi har tidligere.
- **Vi skal fortsatt være flinke til å øyelyse avlsdyr.** I tillegg til katarakt, som nok kan sies å være den viktigste øyesykdommen på Havanais, er det også andre sykdommer som kan ha betydning, og som vi ønsker å overvåke. Det er viktig at vi fortsetter å øyelyse avlsdyr årlig, slik at forekomsten av katarakt og annen øyesykdom ikke får øke.
- **Vi ønsker større bevissthet rundt mentalitet.** Rasen må fortsatt være kjent for sitt sosiale vesen i fremtiden. Større bevissthet rundt mentalitet, både hos oppdrettere og eksteriørdommere, skal bidra til dette. Andelen pysete og engstelige individer skal reduseres.
- **Vi ønsker en mer helhetlig tankegang i avlsarbeidet.** Oppdrettere skal bli enda mer bevisste på å se hundens helhet i vurdering av avlsdyr. Fravær av katarakt og patellaluksasjon er ikke ensbetydende med god helse. Hundens daglige helse, og ikke minst mentalitet er viktig. Enkeltdiagnoser må ikke få så stort fokus at det går på bekostning av vår evne til å se totalbildet. Vi skal ikke drive strengere seleksjon enn det vi er nødt til.

Generelle strategier og tiltak som ikke er nevnt under andre punkter

- Dersom NKKs «oppdretterskolen» fortsatt tilbys, vil vi fremheve på hjemmesiden hvilke oppdrettere som har deltatt på dette kurset. Det er ment som en «gulrot» for å få så mange som mulig til å melde seg på. Lignende tiltak kan også vurderes for andre kurs, som for eksempel kynologikurs.
- Vi vil være forsiktige med å innføre alt for strenge restriksjoner. Årsaken til det er todelt; for det første ønsker vi ikke å gjøre å drive strengere seleksjon enn det som er nødvendig, med tanke på effektiv populasjonsstørrelse, genetisk heterogenitet, og mulighet til å selektere for flere ulike egenskaper. For det andre ønsker vi å oppfordre til åpenhet rundt de problemene som forekommer på de ulike linjene. Vi ønsker ikke at oppdrettere opplever at de får avlsforbud på hundene sine med en gang de sier ifra om et problem eller ber Avlsrådet om hjelp og råd. Vi vil i første rekke fokusere på kombinasjon, fremfor seleksjon. Det betyr selvfølgelig ikke at vi skal godkjenne avl på hunder som ikke er *klinisk friske*.

Plan for videre arbeid i klubben

Både Styret og Avlsrådet bør hvert år i forkant av generalforsamling gjennomgå RAS, og vurdere om tiltak og strategier er gjennomført i henhold til planen. Det bør også vurderes om de tiltakene som er gjennomført har hatt ønsket effekt, slik at målene er nådd. Det skal fremkomme av årsberetningen at dette er gjennomført, og hva som var konklusjonen av gjennomgangen. RAS skal revideres hvert 5. År. Avlsrådet har ansvar for å initiere arbeidet med revisjonen.

